

כזה ראה וחדש: חגי תשרי במחזור החגים הקיבוצי ד"ר אלון גן

שיעור 1: ראש השנה בקיבוצים

ספר החיים, קריית ענבים (1927),

בתוך: מוטי זעירא, קרועים אנו (יד יצחק בן צבי, 2002), עמ' 213

אנו שהשתחררנו מהמסורת הדתית, ושכל החגים אצלנו חסרים כל תוכן, מלאנו את ראש השנה בתוכן קבוצתי... חג חדש בשבילנו, בו אנו נותנים חשבון נפש לאלוהי המצפון הקבוצתי. מקיימים אנו את הפזמון של הפייטן: נחפשה דרכנו ונחקרה.

לראש השנה / נחום בנארי (עין חרוד)

שְׁנָה הוֹלֶכֶת - שְׁנָה בָּאָה

נִתְחַדֵּשׁ כָּלֵנוּ בָּהּ

הַטּוֹב יִצְמַח מֵאֲדָמָה

כֹּל הָרָשָׁע יִבְלַע.

יַעֲלֶה בָּהּ אָדָם חָדָשׁ,

וַיַּחְדֵּל מֵאֲרִיז רָשׁ

תָּבוֹא עֲלֵינוּ הַבְּרָכָה

שְׁלוֹם עִמָּל וַיִּצְיָרָה

יִצְמַח הַיֵּשֶׁע לְאִמָּה

וְלֹא תָבוֹא עוֹד מִלְחָמָה

יָקוּם עוֹלָם הַדּוֹר צָעִיר

בְּשָׂדוֹת כֶּפֶר וּבְחֻצוֹת עִיר.

עם שמש / חיים נחמן ביאליק

[...]

וְאֵלֵיכֶם אֶת-נַפְשָׁם יִשְׂאוּ,
 וּבְחִיקְכֶם יִנְיְחוּ אֶת כָּל-גְּעֻגּוּעֵיהֶם
 הַקְדוּשִׁים – וּמְסָרוֹם לְבַנְיָהֶם,
 וְדוֹרוֹת לְדוֹרוֹת יִנְחִילוּ וַיִּצְווּ:
 חַי, עֲבָדוּ הַרְבֵּה וְקוּוּ!
 הוּ, גְמוּלֵי מַחֲשָׁה, עֲתִיקֵי מֵאֲמֶשׁ –
 תֵּלוּ שְׁמֶשׁ עַל-רֵאשְׁכֶם, תֵּלוּ שְׁמֶשׁ!

וְאִם-תִּהְיוּ בְקִשְׁתֶּם אוֹר-שְׁמֶשׁ לְעֵינַי –
 צְאוּ וּבְרֵאוּהוּ מֵאֵינִי!
 חֲצִבוּהוּ מְסֻלַּע, מִצּוּרִים נִקְרוּהוּ,
 מִפְּנוֹת לְבַבְכֶם מִשְׁכוּהוּ!
 וְחַי אֵל הָאוֹר, כִּי-כֹאשֶׁר יִחְשֶׁף
 כֵּן יִפְרֹץ וְלַעֲד לֹא-יֵאָסֵף;
 וְגַם-נִדְחִיכֶם יִקוּמוּ וְבֹאוּ

מסכת בית השיטה, תש"ך 1960, בתוך: חוברת חגי תשרי, ועדת החגים הבינקיבוצית, תש"ך, ארכיון יד טבנקין

לידת השנה החדשה תעלה עם חג בריאת העולם גם את חג בריאת האדם; ואת חיינו המתחדשים במהפכה החברתית שלנו נזין מהאמונה הבלתי נדלית בכוח אנוש לנצח את הרע שבו ובצו העליון לחנך את האדם כלוחם בלתי מתפשר על חולשותיו.

חג הבריאה וחג האדם – על שניהם לבוא ולשטוף אותנו בחג לידת השנה החדשה; עד גדותינו נרווה מפלא ההוויה ומחד הזוך שברוח האדם.

ויקרא רבה, אמור כט (מהד' מרגליות)

אמר ר' אליעזר: "באחד בתשרי נברא אדם הראשון"

משנה, סנהדרין ד

לפיכך נברא אדם יחידי בעולם, ללמד שכל המאבד נפש אחת, מעלים עליו כאילו איבד עולם מלא; וכל המקיים נפש אחת, מעלים עליו כאילו קיים עולם מלא. ומפני שלום הבריות, שלא יאמר אדם לחברו, אבא גדול מאביך.

הרמב"ם, משנה תורה, ספר שופטים, הלכות סנהדרין, יב, ג

לְפִיכֶן נִבְרָא אָדָם יְחִידִי בְּעוֹלָם לְלַמֵּד שְׂכָל הַמְּאֻבָּד נֶפֶשׁ אַחַת מִן הָעוֹלָם מֵעֵלִין עָלָיו כְּאִלּוּ אֶבֶד עוֹלָם מִלֵּא וְכָל הַמְּקִיִּים נֶפֶשׁ אַחַת בְּעוֹלָם מֵעֵלִין עָלָיו כְּאִלּוּ קִיִּים עוֹלָם מִלֵּא. הָרִי כֹּל בְּאֵי עוֹלָם בְּצוּרַת אָדָם הָרִאשׁוֹן הֵם נִבְרָאִים וְאִין פְּנֵי כָּל אֶחָד מֵהֶן דּוֹמִין לְפָנֵי חֲבֵרוֹ. לְפִיכֶן כָּל אֶחָד וְאֶחָד יְכוּל לֹאמַר בְּשִׁבְלֵי נִבְרָא הָעוֹלָם.

בתוך: משה ברסלבסקי, חנה סנש: חייה שליחותה ומותה (הקיבוץ המאוחד, 1966).

עמ' 124-125

רצוני להתוודות, לתת דין וחשבון ולעצמי, לתת דין וחשבון לאלוהים. זאת אומרת למדוד את חיי ומעשי לעומת האידיאל הגבוה, הטהור ביותר אשר עומד לפני. להשוות את מה שהיה צריך להיות לעומת מה שהיה... התכנית לשנה הבאה: לימוד, התעמקות במקצוע, בשפה וחיפוש הדרך להיות בן אדם אני יראה שלדבר האחרון התנאים פה קשים מאוד, אך אשתדל

זמר הבאנו / פניה ברגשטיין

אין סוף ואין קצה

לדרך בה נעל.

ולב כל צמא כה ליום טוב מעט.

הרינו פוסעים בה.

ושיר על שפתנו

ובשיר זה נחצוב לנו חג ושבת...

ברכה / פניה ברגשטיין

שנה חדשה פעמיך נקשיבה,
מרכבתך בפתחי שערינו עולה,
חלומות-רננים יקדמו את פניך,
לבבות מצפים יאמרו לך תפילה.

אמצי נא ידי הנושאים את הטען,
בנתיבות היום-יום, באבק החולין,
העלי מני שחור-רגבים נגה-חסד
ופצי קשי-עמל בחדות-יבולים.

קנחי כל דמעות היגון והצער,
הרניני לבות עצבים בבשורה,
שמחה לא-צפויה בעינים הציתי
ופירשי על כל בית שמי זיו ואורה.

שנה חדשה, את עולה בשערינו,
וכפיך נוטפות מברכת הימים,
אורת המחר על פניך נוגהת,
וכל הלבבות לקראתך פועמים.

שנה חדשה / פניה ברגשטיין

הבוקר השמש יפה שיבעתיים,
וכל הלבבות רחבים ופתוחים -
שנה חדשה בפיתחי שערינו,
מפועמת תקווה, מעוטרת פרחים.
מה דרך בחרת לך, שנה מחודשת?
מנין תבואי אלינו ואיך?
הנני ואצא לקראתך קל רגליים,
הנני הראשון לפוגשך בבואך.
אם ברגל עושה את הדרך אלינו -
צפה אצפה במישעול ובשביל,

ואם על כנף קלת רחף תגיעי -
לגבהי מרומים לעלות אעפיל.
והיה אם בים את אלינו חותרת -
אנהר לקראתך עם זרמו של הגל,
וכל שליבי לו ניכסף וכמה,
ממך הראשון אבקש ואשאל.
העלי אור חדווה בעצבות חלוננו,
הצהילי לב אבא בנועם בשורה,
שמחה לא צפויה העניקי לאמא,
והחזירי אל פי אחותי את שירה.

וצווי לשדות כי עמל לא יכזיבו,
ופירשי כנף שלום על אדם ועל חי,
ובתים בהירים עד האופק הציבי,
ומלאי כותליהם צהלת קול אחי.
ואותי תעשי לנושא כלייך,
להיות סבלך ולשאת המיטען,
ומשפע טובך לפזר מלוא חופניים
לימין ולשמאל, לגדול וקטן.

תפילה / אלי נצר (דליה) ותקווה שריג (בית השיטה)

שְׁתְּבוּא שְׁנַתְנוּ שְׁלוֹם

וְיִמֵּינוּ חַיִּים

שְׁיִתְנוּ עֲצִינוּ פְּרִיִים

וּשְׁדוּתֵינוּ יְרוּוּ מֵיִם

יְהִמָּה בְּיִתְנוּ אֲדָם

צַעֲדֵנוּ אִיתָן

שיעור 2: יום הכיפורים: אמנות המינון בין מסורת לחידוש

קיבוץ קריית ענבים, החלטת הנהלת המשק 1927, בתוך: מוטי זעירא, קרועים אנו (יד יצחק בן צבי, 2002), עמ' 220

הנהלת הקבוצה קבעה את ליל יום הכיפורים לשיחת חברים בשאלת יחסי החברים. לשוחח עם כל הפגיעות והעלבונות שיש מצד חבר למשנהו [...] זלזול בכבוד החבר [...] כל פגיעה שהיא, מתוך חוסר זהירות ממי שהוא או מאי תשומת לב. השיחה הזו צריכה לטהר את האטמוספירה החברותית, ולישר את ההדורים ביחסי החברים, ולכריתת שלום כללית.

אסיפת חברים, קריית ענבים תשכ"ב, מתוך ארכיון יד טבנקין

בשנים הראשונות לקיום קבוצתנו, קיימנו את 'ליל כל נדרי' בקבוצה כאות סולידריות עם העם היהודי ביום קדוש זה של יום הכיפורים וכהזדמנות לוידי ציבורי על הליקויים החברתיים בחייה קבוצה, הדורשים תיקונם. לאחר מכן חלה הפסקה של עשרות שנים בציון חג זה... השנה נעשה נסיון לחדש את המועד. בדחילו ורחימו ניגשנו לערוך את התכנית לערב תוך חיפוש רב איך יקבלו זאת החברים, אולם יש לציין בסיפוק את ההשתתפות הרבה של החברים והנוער וההקשבה הדרוכה לתכנית הערב.

יהושוע אלונים, הווי ומועד / מועדי תשרי תשכ"ב, מתוך ארכיון יד טבנקין

מכל הערכים הרוחניים של יום-כיפור: חשבון-נפש, בקשת כפרה, סליחה בין אדם לחברו, וריכוז האישיות להזדככות פנימית, "אזכרת נשמות" היא ערך אנושי עמוק ביותר. המוות הוא חלק מתנועת החיים הנצחית, ואין מסתור מפניו.

הקיבוץ חי את חייו בציבור, וגם "אזכרת נשמות" שלנו צריכה להיות קולקטיבית: בערב זיכרון כללי (ליד "כל נדרי" המתאים לכך), בכבוד "יום השלושים" ועוד. אלה מסימני תרבות האדם.

אם חטאנו במשך השנה - לא נחפש כפרה מאלוהים. לא כוחות עליונים מכוונים את חיי האדם, כי אם רצונו ומגמותיו. אם חטאנו במעשים - נתקן במעשים טובים. ואם חטאנו באי-עשייה - הרי עת לעשות.

נפתלי מאירי, יום הכיפורים בעין חרוד תשכ"ב, בתוך: מועדי תשרי תשכ"ב, המכון להווי ומועד של רמת יוחנן, ארכיון יד טבנקין

קראנו להתכנסות זו "פרקי יום הכיפורים" פתחנו בהשמעת כל נדרי. חברנו דוד מלץ ניתח את ערכו של יום כיפור עברונו (הכוח לבקש סליחה, הערך ההיסטורי של יום זה, הזיקה האישית של כל אחד ואחד למועד זה). קראנו קטעים מספרו של עגנון... שרתה אווירה חגיגית, חברים רבים באו לברך על היוזמה של ועדת תרבות למרות שהיו לה גם מתנגדים לפני הביצוע.

יום הכיפורים בגבע תשכ"א, בתוך: מועדי תשרי תשכ"ב,**המכון להווי ומועד של רמת יוחנן, ארכיון יד טבנקין**

בליל הכיפורים החל משפט על הקבוצה שריכזו קהל חברים רב. המשפט נערך בכל הגינונים: חבר שופטים, קטגוריה וסגוריה ועשרות עדים. המשפט נמשך שלושה ערבים רצופים.

אריה בן גוריון, יום כיפור בבית השיטה תשכ"ב,**המכון להווי ומועד של רמת יוחנן, ארכיון יד טבנקין**

לגבי יום כיפור, יותר אולי מאשר לגבי מועדים אחרים, לענות: האם? מה? איך?...

את ליל יום הכיפור הפכנו לערב אזכרת נשמות של ישובנו ואת יום כיפור ליום של חשבון הנפש, לחסד שבין אדם וחברו, להתפייסות...

אחר הצהריים, מתאספים החברים לחשבון נפש... וכך פתח חבר את חשבון הנפש של חברתנו: 'בשעה זאת, קרוב לשעת 'נעילה', עומדים יהודים בכל העולם ומתייחדים עם קונם, בחוויה קולקטיבית של הזדככות והתרוממות הרוח. מודע ייבצר מאתנו להגיע לעליית רוח זו? – היהודי האדוק מכה על חטא, מקנה לעצמו הרגשת אפסות מול הכל יכול, בריחה מן המציאות. אנו – נהפוך הוא, שואפים להרמת כוח האדם, לשינוי המציאות וליתר אופטימיזם... בכוחנו ובחברתנו'...

השיחה נתמשכה לתוך הדמדומים. אלה היו שעות חסד יקרות. היה צורך לדברים שייאמרו. פעמה הרגשת הזדככות ותוספת כוח. התבקש כאילו שניפצח בשירי חסידים – בהתלהבות –

ובמוצאי יום הכיפורים, באסיפה השנתית, נאצל אור גנוז נוסף על חדר האוכל, אור שנתמשך מאמש, מדמויותיהם המאירות בנרות הזכרון אל המאור שבלב של חברתנו יודעת כך להתעלות – אל האסיפה השנתית שחזרה לדון בממשות החיים.

רענן צבי, "יום הכיפורים ואנחנו", השבוע בקיבוץ הארצי, 7 בספטמבר 1964

חבר קיבוץ, הצם ביום כיפור מתוך 'סולידריות לאומית', או שהוא מרמה את עצמו ונימוקיו האמיתיים הם באמונה הדתית שנשארה בליבו, או שהוא אינו תופס שהצום הוא אחד מן הצורות הארכאיות והפרימיטיביות של עבודה האל (אלים) שמתפקידה 'לרכוש אהדה' אצל האל. מכל מקום אין צורה זו מתאימה למאה העשרים... מוטב שיהיה לנו אומץ לב לומר לעצמנו ולבנינו, שיש לנו פה עניין עם שריד מעולם רוחני שהוא שוב אינו עולמנו – גם אם הוא נושא את חותם ההיסטוריה היהודית.

רענן צבי, הדים 79 (ינואר 1965), עמ' 98-99

תשובה למגיבים הרבים: "הזדהותנו עם שרידים פולחניים נחשלים ותפיסתם כיסודות חיוביים פותחות בחלק השני של העולם פתח גדול מאוד לאי הבנות לגבי תנועתנו הלאומית. מסתבר, איפוא, שהזדהותנו עם יום הכיפורים לא תרבה בהירות מחשבתית בתוך המחנה שלנו... חג זה מהווה ביטוי לפיגור רעיוני... עלינו לשמור מכל משמר על ייחודנו ולא לטשטשו ע"י רגרסיות דתיות... לא כדאי לנו לפתוח פתח לגלישה אחורנית לתוך עולם רוחני לא לנו".

טנא חייקה, "לאן אנחנו הולכים?", השבוע בקיבוץ הארצי, 26 בספטמבר 1969

מה לנו וליום הכיפורים? הרי זה חג דתי ותו לו. האם אנו מאמינים באמונות תפלות? ... פתאום החלטנו לא לחגוג את ה-1 במאי (יום כיפורים כן?) ובמקומו לערוך גיוס שיכול היה להתקיים בכל שבת אחרת... לא חגגנו את ה-1 במאי, ועכשיו מציעים לחגוג את יום הכיפורים ולערוך שבתון. עוד מעט יציעו גם לבנות בית כנסת לחברים הוותיקים ומקווה לטוהרה.

ועדת החגים הבין קיבוצית, ארכיון יד טבנקין

אנו סולחים לסדרן העבודה על כל "הצרות" שעשה לנו,

ויסלח לנו הוא על כל "הצרות" שעשינו לו.

אנו סולחים למזכיר על הסעיפים המייגעים שהביא לפעמים לשיחה,

ויסלח לנו הוא על שלפעמים לא באנו.

אנו סולחים למרכז המשק על שתמיד היה עסוק,

ויסלח לנו הוא על שדאגנו להעסיקו.

אנו סולחים לזה שבחר את הסרטים השנה,

ויסלח לנו הוא על שלפעמים הלכנו באמצע.

אנו סולחים לכל ידידינו על כל מה שאמרו, פה ושם, עלינו,

ויסלחו הם לנו על כל מה שאמרנו, פה ושם, עליהם.

אנו סולחים להנהלת המטבח על כמה ארוחות לא מוצלחות,
ותסלח לנו היא על ש"קִיטְרָנו" עליהן.
אנו סולחים לכל אלה שלא כתבו לעלון הפעם,
ויסלחו לנו הם על שאין להם מה לקרוא בו.
סליחה.

מתוך חוברת חג של קיבוץ יטבתה

על חטא שחטאנו באלימות, ועל חטא שחטאנו באטימות לב
על חטא שחטאנו בבזבז משאבי טבע, ועל חטא שחטאנו
בבורות באוצרות עם ישראל
על חטא שחטאנו בגאווה, ועל חטא שחטאנו בגזענות
על חטא שחטאנו בדיכוי האחר, ועל חטא שחטאנו בדחיית המאמץ לשלום
על חטא שחטאנו בויתור ערכי, ועל חטא שחטאנו בווכחנות
על חטא שחטאנו בזלזול בהורים ובמורים, ועל חטא שחטאנו בזילות חיי אדם
על חטא שחטאנו בחומרנות, ועל חטא שחטאנו בחינוך קלוקל
על חטא שחטאנו בטיפשות פה, ועל חטא שחטאנו בטרחנות
על חטא שחטאנו ביצר הרע, ועל חטא שחטאנו בייאוש
על חטא שחטאנו בלשון הרע, ועל חטא שחטאנו בלעג לרש
על חטא שחטאנו במשוא פנים, ועל חטא שחטאנו במרמה
על חטא שחטאנו בניצול וניכור, ועל חטא שחטאנו בנהיגה מסכנת
על חטא שחטאנו בפערים חברתיים, ועל חטא שחטאנו בפגיעה בחלש
על חטא שחטאנו בציניות, ועל חטא שחטאנו בצריכה מופרזת

על חטא שחטאנו בקשיחות לב, ועל חטא שחטאנו בקלות ראש
על חטא שחטאנו בשחיתות, ועל חטא שחטאנו בשנאת חנם

ועל כולם נבקש
סליחה ומחילה וכפרה.
תן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים,
עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

שיעור 3: חג סוכות: חג האסיף

מתוך: "ילקוט סוכות", דברי הפתיח של אריה בן גוריון וצבי שוע (תשמ"ו).
ארכיון יד טבנקין

בין חגי ישראל, חג הסוכות הוא העשיר בתכנים ובסמלים. מועד זה מקנה את התחושה של הזמן ה"מעגלי", של י"ב ירחי השנה ועונותיה. ואין תימה - הרי הוא "חג האסיף" בנקוף השנה: "...באוספך מעשיך מן השדה."

חגו העיקרי של עובד האדמה הוא, בשעה שמחזור העבודה מסתיים, ומחזור החיים בטבע מתחיל מחדש.

עיקר סמלו של החג היא הסוכה. ברעיון של חובת הישיבה בסוכה שבעה ימים מקופלת תפיסה חינוכית ברורה - למבוגר ובעיקר לילד: הישיבה בסוכה יוצרת סיטואציה ריאלית, של תפיסה חושית נוכח מזג האוויר הסתווי על רוחותיו החמות-סגריריות, חליפות, והחשש ליורה; פעם אחת בשנה היא "תולשת" את האדם מתוך ארבע קירותיו ומביאה אותו לידי מגע בלתי-אמצעי ומתמשך עם הטבע, שהוא חלק ממנה.

אך לפי משמעותה במסורת ישראל, היא גם מבקשת להזכיר את ראשית העם, את נדודיו במדבר בטרם התנחלותו על אדמת ארץ-ישראל, - סמל וזיכרון לתקופת הזוהר הבראשיתית של שוויון והיעדר רכוש ופער חברתי. לכן זו השעה, בה הלב והאוזן פתוחים לרעיונות של צדק חברתי, והקריאה לצאת מן הבית הבנוי והקבוע אל הסוכה הארעית המתנוודדת ברוח. כאן נשמעת הקריאה לחזור למצבנו ההתחלתי הקדום - למצב השלמותי.

פילון האלכסנדרוני, על החוקים, סעיף 204, מתוך: הצעה למסכת חג קיבוצית

תעודת הסוכות, להזכירנו בעושרנו את העוני. לפי שחייב אדם לזכור בעושרו את העוני, בימי תפארתו את השפלות, בגדלותו את הפשטות, בימי שלום את סכנת המלחמה, על פני היבשה את סערות הים, ובעיר את המדבר. לפי שאין לך דבר שיש בו כדי לשמחנו יותר מזיכרון ימי הרעה בימי טובה מרובה ביותר. אתה מוצא כאן גם תועלת מרובה לגבי החינוך למעשים טובים שכן מי ששם לנגד עיניו גם את הטוב וגם את הרע ודאי יתמלא רחשי תודה.

יְרֵדָה הַשַּׁבָּת / יהושע רבינוב (גבת) ודוד זהבי (נען)

על רמות דממה מְרוֹנָנָת.	יְרֵדָה הַשַּׁבָּת אֵל בְּקַעַת גְּנוֹסָר,
יִמְשֹׁךְ אֶז הַתּוֹר בְּקוֹלוֹ הַמְּתוֹק	וְנִיחוּחַ עֵתִיק בְּשׁוֹלְיָהּ.
הַמְּדַת כְּסוּפִין מְעַדְנָת.	וַיַּעֲמָדוּ מְסַבֵּיב הַרְרִים שׁוֹשְׁבֵינִים
הַרְטִיטָה שַׁבָּת בְּחִנָּה הַגְּנוּז	לְשֵׁאת אֲדַרְתָּה הַזּוֹהֶבֶת.
עֵינֵי חֲלוֹנוֹת מְכַל עֵבֶר.	תַּעֲלִינָה יוֹנִים מִכְּנַרְת הַיָּם,
וַתִּצְאָנָה בְּנוֹת אֵל הָעֶרֶב זָמֵר	קִבַּל אֶת רוּחָה הַלוֹהֶבֶת.
זְמִירוֹת בְּעֶרְגָּה מְצַלְצֶלֶת.	נִשְׁקָה הַשַּׁבָּת לְרֵאשׁוֹ שֶׁל הַבְּרוּשׁ,
וְהִיטָה הַעֲדָנָה בְּבִקְעַת גְּנוֹסָר	לְאֵזוֹב שֶׁבְּסֹלַע נִשְׁקָה.
לְנִשְׁמַת עֵבְרִיּוֹת נֶאֱצֶלֶת.	וַיְהִי הַדְּרֹדֵר לְשֶׁרְבִיט שֶׁל מַלְכוּת

אָסוּף / איתמר פרת (חצרים) ונעמי שמר (כנרת)

הַאֲדָמָה הִיא אַפּוּרָה מִתַּחַת לְשִׁלְפִים	אָסוּף אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים, אֶת הַמַּלִּים וְהָאוֹתוֹת
וְאִין לָהּ עוֹד לְתֵת לָךְ דְּבָר.	כְּמוֹ יְבוּל בְּרָכָה, כְּבֵד מִשְׁאֵת,
וְאִין יוֹתֵר גְּבֻעוֹל חוֹלֵם עַל שִׁבְלָתוֹ	אָסוּף אֶת הַפְּרִיחָה, אֲשֶׁר גְּמְלָה לְזִכְרוֹנוֹת
וְאִין יוֹתֵר גְּדָרֵי וְאַסְרֵי,	שֶׁל קִיץ שֶׁחָלַף בְּטָרֵם עֵת.
רַק הַבְּטַחַת הַרוּחַ כִּי הַגֶּשֶׁם בָּעֵתוֹ	אָסוּף אֶת כָּל מְרֵאוֹת פְּנֵיָה הַיְּפִים
עוֹד יַחֲוֹנֵן אֶת עֶפְרָה, בְּתוֹם תִּשְׁרֵי.	כְּמוֹ אֶת הַפְּרִי וְאֶת הַבֵּר.

אחרי ככלות / עמירם קופר

ואנו הפוך נהפוך בשקט	אחרי ככלות
לקש מתפזר לשלף משחיר	עלתה הקמה הצהיב הדגן
וקרקע סדוקת מכאוב ושותקת	ושבולים כלות
לאזמל מחרשה את גופה תפקיר	שחורות מלען
יעבור לו הקיץ יופיע הסתיו	זו ליד זו נחו
וגרעין שישרוד ימחה דמעותיו	כפופות נושאות עול פירקן
ייטמן מחדש ישוב בדממה	בשיח קמה שחו
אל חיקה המבטיח של אימא אדמה	מנחשות את סופן
כי הוא שחונן לחזור	עוד מעט יבוא הקיץ הקץ
לחיות נעורי זרעון ונבט	ינוע הלהב ראשים יקצץ
והוא שייתן לעצב מזור	ותוף הדיש יכה וישבור
עד גבעול יצמיח שיבולת דואבת.	כדי את הבר מן המוץ לבור